

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”MIETI, SÄ VOIT OLLA SE JOKA JOSKUS APUA TARVITSEE.”

Kuudesluokkalaisten ensiapuvalmiuden lisääminen Harjun
peruskoulussa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja
Opinnäytetyö
Syksy 2013
Aatu Heiskanen
Taru Kähkönen

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

HEISKANEN, AATU
KÄHKÖNEN, TARU:

”Mieti, sä voit olla se joka apua
tarvitsee.”
Kuudesluokkalaisten ensiapuvalmiuden
lisääminen Harjun peruskoulussa

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 41 sivua, 7 liitesivua

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä syksyllä 2013 Lahden kaupungin Harjun peruskoulun kuudesluokkaisille. Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää ensiapuopetustunnit koulun kummallekin kuudennen luokan ryhmälle. Opetuksessa keskeisenä näkökulmana oli opettaa välittämisen taitoja. Tarkoituksena oli oppilaiden ensiapuvalmiuksien ja välittämismyönteisen asenteen lisääminen sekä tekijöiden oma ammatillinen kasvu ja kehitys.

Ennen ensiaputunteja kartoitimme oppilaiden kokemuksia ensiaputilanteista alkukyselyllä, mihin sisältyi myös kysymys yleisestä hätänumerosta. Alkukyselyn vastauksia käytettiin tuntien sisällön laatimisen apuna. Tuntien jälkeen kerätyllä kirjallisella palauteaineistolla arvioimme tuntien sisällön ja toteutuksen onnistumista.

Opetettaviksi aihealueiksi valikoituivat hätäilmoitus ja sen tekeminen, haavat, nyrjähdykset, verenvuodot ja tajuttoman auttaminen. Aiheiden valinta perustui toteutettuun alkukyselyyn sekä tutkittuun tietoon lasten oppimiskyvystä ja ensiaputaitojen omaksumisesta.

Ensiaputuntien toteutus onnistui suunnitellusti. Oppilailta kerätyn palautteen perusteella ensiapuopetus oli opettavaista, tärkeää ja hauskaa.

Asiasanat: ensiapu, lapset, varhaisnuoret, opetus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in nursing

HEISKANEN, AATU
KÄHKÖNEN, TARU:

“Think, you can be the one in need of
help.”
Teaching first aid skills at Harju
elementary school

Bachelor's Thesis in nursing, 41 pages, 7 pages of appendices

Autumn 2013

ABSTRACT

This Bachelor's Thesis was made as a functional thesis for Lahti city's Harju elementary school's sixth graders in autumn 2013. The purpose of this thesis was to organize first aid lessons for the two classes of sixth grades. The essential point of view of teaching was to develop children's skills to show caring attitude. The objective of the thesis was to increase pupils' first-aid-knowledge and care-related positive attitudes together with developing our own professional skills.

Before the first aid lessons we gathered pupils' experiences about first aid situations with a survey. This survey included also a question concerning the general emergency number. The answers of the survey were used when planning the subject matter and content of the lessons. After the lessons we organized a feedback questionnaire was used to survey our success with the lessons.

The reviewed themes were emergency call, wounds, strains, severe bleeding and first aid of unconscious people. The selection of the themes was based on the initial survey and evidence-based data about children's learning outcomes and first aid skills.

The execution of the first aid lessons went as planned. The gathered feedback showed that the lessons were instructive, important and fun.

Key words: first aid, children, preadolescents, teaching

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖPROSESSIN TAUSTAA	3
2.1	Perusteluja ensiaputaitojen osaamisen tärkeydelle	3
2.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	5
3	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	6
4	TIEDONHAUN KUVAAMINEN	7
5	HARJUN PERUSKOULU	8
6	ENSIAPUOPETUS	9
6.1	Ensiavun määritelmä	10
6.2	Punaisen Ristin ja ensiapuopetuksen historiaa	11
6.3	Ensiavun opettamisen hyöty lapselle	11
6.3.1	Lapsen kyky oppia ensiaputaitoja	12
6.4	Ensiapuopetus Suomen koulujärjestelmässä	13
6.4.1	Ensiapu oppimateriaaleissa	14
7	KUODESLUOKKALAISEN LAPSEN AJATTELUN KEHITTYMINEN	15
7.1	Piaget'n teoria	15
7.1.1	Konkreettisten operaatioiden kausi	16
7.1.2	Muodollisten operaatioiden kausi	16
8	ENSIAPUOPETUKSELLA KOHTI VÄLITTÄMISTÄ	18
9	OPPILAILLE SUORITETTU ALKUKYSELY	19
9.1	Kyselyn toteuttaminen	19
9.2	Kyselyn vastausten analysointi	20
10	ENSIAPUOPETUKSEN TOTEUTUS	23
10.1	Aiheiden valitseminen	23
10.2	Tuntien sisältö	24
10.3	Opetukseen valittujen aiheiden teoria	25
10.4	Opetusmetodeista	27
10.5	Oppilaiden johdatus aiheeseen	28
10.6	Hätänumero ja -ilmoitus	28
10.7	Nyrjähdykset	28

10.8	Vakava verenvuoto ja paineside	29
10.9	Tajuttoman ensiapu	29
10.10	Käytännön harjoitteet	30
11	PALAUTE	31
11.1	Kysymysten analyysi	31
11.2	Hymiömittari	32
11.3	Palautteen johtopäätökset	33
12	POHDINTA	35
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Kesällä 2008 Oulussa pidetyn Suomen Punaisen Ristin yleiskokouksen yhteydessä SPR:n ensiapupäällikkö Carin Westerholmin esilletuomat näkökulmat tulivat myös kansan tietoisuuteen median välittämänä. Westerholm totesi, että suomalaisten huonot ensiaputaidot koituvat vuosittain satojen ihmisten kohtaloksi. Hän myös arvioi, että 40 prosenttia liikennekuolemista johtuu tajuttoman uhrin hengitysteiden tukkeutumisesta, ja että moni uhri voitaisiin pelastaa hengitystiet avaamalla. (MTV 2008.)

Samaisessa yleiskokouksessa esitetyssä kannanotossa vaadittiin, että perusensiaputaitojen opetus tulisi olla osa kaikkien koulujen ja oppilaitosten opetusohjelmaa (MTV 2008). Opetushallituksen vuonna 2004 laatimassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ensiapuopetus on kylläkin osana opetusohjelmaa. SPR:n kannanotto viestii oletettavasti siitä, että käytännössä ensiapuopetus esimerkiksi peruskouluissa on hyvin vähäistä ja autokoulujen opetuksessa sitä ei vielä vaadita. Täytyy myös muistaa, että jokaisella kunnalla on omat opetussuunnitelmansa. Ensiapuopetuksen sisältö ja laatu eivät siis varmasti toteudu yhtäläisesti alueittain.

Anne-elvytysnuken kotimaassa, Norjassa, on todettu, että ensiapuopetusta tulisi antaa jo viidestä ikävuodesta alkaen (Bollig, Myklebust & Østringen 2011). Päiväkotikiäinen lapsi kykenee siis toteuttamaan perusensiapua ja ymmärtämään sen merkityksen. Yleisesti ottaen Suomessa lapset saavat ensiapuopetusta vasta peruskoulussa – jos silloinkaan. Ensiavun opettamisen oikeanlaisen toteuttamisen eteen on siis vielä paljon tehtävissä.

Vaikka lasten ja nuorten tapaturmaiset kuolemat ovat vähentyneet, on tapaturmien määrä kuitenkin pysynyt 10 vuoden ajan ennallaan. Tapaturmien vuoksi sairaaloissa hoidetaan vuosittain keskimäärin 14 000 alle 25-vuotiasta potilasta. (THL 2013a.) Tapaturmien suuren esiintyvyyden vuoksi on jo perusteltavaa opettaa ensiaputaitoja lapsille varhaisessa vaiheessa. Aikaisin saatu opetus luo myös hyvän perustan myöhemmälle oppimiselle ja kertaamiselle.

Ensiapuopetus on mainio tapa vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Suomalaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä paljon puhuttu nuorten syrjäytyminen ja sen

ennaltaehkäisy on ollut esillä muun muassa tasavallan presidentin Sauli Niinistön puheissa ja toimissa virkaanastujaisista lähtien. Lapsille suuntautuvassa ensiapuopetuksessa olennaisessa osassa on asennekasvatus, koska välittäminen on edellytys toisen auttamiselle. Siksi ensiavun opettaminen tulisi nähdä apuvälineenä syrjäytymisen ehkäisyssä ja toisista välittämisen taitojen lisäämisessä.

*”Kaikki aito auttamishalu alkaa
nöyryydestä autettavaa kohtaan.
Ja sillä minun täytyy ymmärtää,
että auttaminen ei ole hallitsemista
vaan halua palvella.
Ellen kykene siihen,
en kykene myöskään auttamaan ketään.”*

Sören Kierkegaard (1859), suom. Riitta Bergroth

2 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN TAUSTAA

Ensiapu hoitotyön opiskelijoiden opinnäytetyön aiheena, tai erityisesti toiminnallisen opinnäytetyön aiheena, ei ole mikään ”uusi juttu”. Theseus - ammattikorkeakoulujen sähköinen julkaisuarkisto antoi 231 opinnäytetyöosumaa hakusanoilla ”ensiapu, opettaminen” elokuussa 2013. Selaus osoitti, että merkittävä osa hakutuloksista oli toiminnallisia opinnäytetöitä. Yleisesti ensiavun voidaan sanoa olevan suosittu opinnäytetyön aihe alan opiskelijoiden keskuudessa.

Me päädyimme tekemään toiminnallista opinnäytetyötä aikaisemman hankkeemme seurauksena. Toteutimme syksyllä 2012 hankeharjoittelun Lahden Harjun peruskoulun 6.-luokkalaisille ja opettajille. Hankkeemme oli kaksiosainen, ja se piti sisällään päihdekasvatusta 6. luokkien oppilaille ja ensiapupäivän opettajille. Opettajien ensiapukoulutuspäivä pidettiin sen syksyn VESO-, eli virkaehtosopimuksen mukaisena koulutuspäivänä.

Palaute ensiapupäivästä oli pelkästään positiivista ja opettajat kokivat koulutuksen erittäin hyvänä. Koulun rehtori esittikin pyynnön, että olisi erittäin tarpeellista, jos koulun vanhimmat oppilaat voisivat saada vastaavanlaisen, heille räätälöidyn, ensiapuopetuksen. Myös oman positiivisen kokemuksen myötä tartuimme rehtorin esittämään aiheeseen. Opinnäytetyömme idea oli siis syntynyt.

2.1 Perusteluja ensiaputaitojen osaamisen tärkeydelle

On hyvin todennäköistä kohdata jossakin vaiheessa elämäänsä tilanne, missä ensiaputaitoja tarvitaan tai on tarpeellista tehdä hätäilmoitus. Koska onnettomuudet tapahtuvat äkillisesti ja ennalta-arvaamattomasti, on hyvä, että jokainen kansalainen tietäisi edes ensiavun perusteet, jotta toiminta kyseisissä tilanteissa olisi mahdollisimman tehokasta.

Vuonna 2012 hätäkeskuslaitokseen tehtiin 3 020 900 hätäpuhelua, joista kenttätöimiin välittyi 1 647 000 tehtävää. Jokaista suomalaista kohden tehtiin 0,77 ilmoitusta. (Hätäkeskuslaitos 2012.) On siis hyvin todennäköistä, että hätäpuhelun tekeminen voi sattua kenen kohdalle tahansa. Tilastoista ei käy ilmi minkälaisia hätäpuhelujen aiheet olivat. Joka tapauksessa hätäilmoitusten määrä on suuri, ja

oletettavasti moneen hätäpuheluun on liittynyt myös tilanne, missä on jouduttu ensiapua antamaan.

Ilmeisesti viimeisin suomalaisiakin koskeva ensiapututkimus toteutettiin vuoden 2012 aikana. Aiheena oli eurooppalaisten autoilijoiden ensiaputaitojen kartoitus, mikä koordinoitiin Saksan autoliiton ADAC:n toimesta ja toteutettiin kansallisten autoliittojen suorittamana. Mukana oli 14 eri Euroopan maata. Vastaajia oli 2 786 ja heidän ikänsä vaihteli 18-vuotiaista yli 60-vuotiaisiin. Suomessa tutkimuksesta ja sen tuloksista uutisoiti 19.3.2013 Autoliitto. (AL - Autoliitto 2013.)

Tutkimuksessa ilmeni, että lähes kolmannes suomalaisista ei ollut missään vaiheessa elämäänsä ollut ensiapukoulutuksessa. Suomalaisista vastaajista 97 % muisti hätänumeron 112, mikä oli tutkimuksessa paras tulos. Tosin on kummaksuttavaa, miksi 3 prosenttia suomalaisista ei hätänumeroa tiennyt/muistanut. Puolet suomalaisista muisti oikeaoppisen kylkiasennon. Suomi pärjäsikin tutkimuksessa hyvin verrattuna muihin maihin, mutta tutkimus kuitenkin paljasti, että ensiapuosaamisessamme on myös paljon puutteita. (AL - Autoliitto 2013.)

Viime syksyn hankeharjoittelumme ensiapuosuuden palautteesta kävi myös ilmi, että ensiaputaitojen opettaminen on hyvin tärkeää. Kaikki palautteet pitivät pidettyä ensiapupäivää tarpeellisenä ja opettavaisena. Joukossa oli myös sellaisia vastaajia, jotka eivät olleet missään vaiheessa aikaisemmin saaneet ensiapukoulutusta. Pitämämme koulutus oli siis heille ensimmäinen laatuaan.

Opinnäytetyömme aihe on erittäin tärkeä. Opetamme ensiaputaitoja nuorille kansalaisille ja täten edistämme heidän kansalaistaitojaan. On oleellista, että ensiaputaitoja opetellaan jo lapsuudessa/nuoruudessa, koska ensiavun antamista ei voi oppia yhdellä opetuskerralla. Esimerkiksi elvytystaidot vähenevät merkittävästi jo 3–6 kuukauden jälkeen pidetystä koulutustilaisuudesta (Käypä hoito 2011). Ensiaputaitojen omaksumisessa kertaus on todellakin opintojen äiti. Mitä aikaisemmin kansalainen pääsee elämässään ensiaputaitoja opettelemaan, sen parempi.

Opinnäytetyössä korostuu välittäminen, jolla ajatellaan olevan tekemistä syrjäytymisen ennaltaehkäisyn kanssa. Auttamisen edellytyksenä on välittäminen muista ihmisistä.

2.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Perinteisesti ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä on tehty joko määrällinen tai laadullinen tutkimus. Toiminnallinen opinnäytetyö voi sisältää piirteitä molemmista. Toiminnallinen opinnäytetyö sisältää jonkin tuotoksen, esitteen tai tilaisuuden tuottamisen. Käytännössä toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös toiminnan ohjaamista, opettamista, havainnollistamista tai järjestämistä. Tämänlaisissa opinnäytetöissä on tärkeää yhdistää käytännön toteutus ja toteutuksen raportointi; eli tehdä niistä yhtenäinen kokonaisuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003. 9.) Tutkimuskysymystä ei välttämättä tarvitse sisällyttää toiminnalliseen opinnäytetööhön (LAMK 2013). Toiminnallisen opinnäytetyön yhteydessä tehtävällä tutkimuksella on suuri hyöty työn tekijälle. Sen avulla opinnäytetöitä ja sen tuotosta, hanketta tai projektia voidaan perustellusti rajata ja määrittää sekä tehdä kokonaisuus kohdetta paremmin palvelevaksi. (Vilkkä 2010.)

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyömme tavoitteena on ensiaputuntien järjestäminen Harjun peruskoulun kummankin 6. luokan oppilaille.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on lisätä Harjun koulun kuudesluokkalaisten ensiapuvalmiuksia. Tarkoituksena on myös, että oppilaat ymmärtävät ensiaputaitojen hallitsemisen merkityksen yhteiskunnassa ja yksilön elämässä. Lisäksi tarkoituksena on oman ammatillisen osaamisen syventäminen sekä taitojen kehittäminen siten, että kehitymme ensiavun opettamisessa sekä ryhmäohjaamisessa.

Opinnäytetyön tarkoituksen saavuttamiseksi käytimme näitä näkökulmia:

1. Välittämisen taidot, eli kanssaihmiset huomioiva ja välittävä asenne. Tämä on edellytyksenä muun muassa syrjäytymisen ehkäisyssä
2. Ymmärrys ensiavun antamisen olevan jokaisen velvollisuus
3. Ymmärrys siitä, että jokaisen tulee opetella ensiaputaidot ja ylläpitää niitä kertaamalla

4 TIEDONHAUN KUVAAMINEN

Hankkeemme johdosta meillä oli jonkin verran tietopohjaa opinnäytetyöllemme. Luonnollisesti käytimme tätä aikaisemmin omaksuttua tietoa hyväksemme. Myös opintojemme puolesta meillä oli tuoretta tietoa ensiavusta. Tietoa päivitimme ja kertasimme lukemalla Terveysportin ja Suomen Punaisen Ristin Internet-sivujen sekä alan oppikirjojen aineistoja.

Osallistuimme Tiedonhakuklinikkaan Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan laitoksella lokakuussa 2013. Informaatikon avustuksella teimme kohdennettuja hakuja Melinda, Medic ja Ebsco -tietokantoihin käyttäen hakusanoja first aid, teaching, child, ensiapu, opetus, nuori ja 12-vuotias. Myös erilaisia lyhennelmiä ja yhdistelmiä suomenkielisistä hakusanoista kokeiltiin käyttäen kulloisenkin tietokannan hakujärjestelmässä toimivaa katkaisumerkkiä.

Hakusanojen oikeellisuuden varmistimme Yleisestä suomalaisesta asiasanastosta (YSA). Tuloksia tuli runsaasti (340, 90, 146), ja niistä valikoimme tarkasteltavaksi kohteita otsikon tai kuvauksen perusteella.

5 HARJUN PERUSKOULU

Harjun peruskoulu on pieni ja kodikas Lahden keskustassa Vuorikadulla sijaitseva koulu. Koulu on entinen tyttölyseo ja koulurakennuksen on suunnitellut Eliel Saarinen. Rakennus onkin nykyisin yksi museoviraston suojelukohteista.

Koulussa toimii kaikki alakoulun luokat ensimmäisestä kuudenteen luokkaan.

Harjun koulussa on myös maahanmuuttajien valmistavat luokat, joten koulussa on kansainvälisiä oppilaita useista eri maista. Perusasioiden opettamista painotetaan koulun opetuksessa. Tämä näkyy myös siinä, että koulussa pidetään tärkeänä oppia perusteet taito- ja taideaineista sosiaalisia taitoja unohtamatta. Kolmannelta luokalta lähtien koulussa voi opiskella englantia, venäjää tai saksaa.

Ensimmäisestä luokasta alkaen oppilaat saavat kielirikasteista opetusta englannin kielellä. Harjun koulun rehtorina toimii Riitta Keränen. (Lahden opetusverkko 2013.)

6 ENSIAPUOPETUS

Maallikoilla on tärkeä sija hengenpelastamisessa ensiaputilanteissa. Yksi merkittävä huolenaihe piilee kuitenkin siinä miten maallikot uskaltavat auttaa avun tarpeessa olevaa kanssaihmistä todellisen tilanteen sattuessa. Itävallassa jopa 68 prosenttia tutkimukseen osallistuneista (n=597) ilmoitti, etteivät he uskaltaisi antaa ensiapua väärin toimimisen pelossa. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että ensiapukoulutuksen tason ja ensiavun toimeinpiteiden laadulla on selvä yhteys. Tämä painottaa tavalliselle väestölle suunnatun ensiapuopetuksen tärkeyttä. (Bollig, Myklebust & Østringen 2011.)

Valitettavasti pelkkä ensiaputaitojen harjoittelu ei lisää auttamisen astetta. Motivaatio ja halu auttaa ovat tärkeintä. Siksi ensiapukurssien sisällöissä tulisi käyttää sellaisia keinoja, joilla kyettäisiin herättelemään ihmisissä auttamisen halua. (Bollig ym. 2011.)

Britanniassa on laskettu, että sairaaloiden päivystyksessä on vuosittain kolme miljoonaa tapausta, joissa ensiavun antamisella olisi vammat voitu hoitaa. Ensiavun antaminen on osoittautunut tehokkaaksi ihmishenkiä suojelevaksi keinoksi niin työpaikalla, koulussa, kotona kuin julkisilla paikoillakin. Ensiapuopetuksella valmistellaan ihmisiä reagoimaan tehokkaasti hätätilanteissa samalla varmistaen, että loukkaantuneen tila ei heikkene tarpeettomasti. (Campbell 2012.)

Maallikon antamalla ensiavulla ei voida korvata ensihoitohenkilöstön suorittamaa hoitoa, mutta useissa vakavissakin tapauksissa se edesauttaa loukkaantuneen toipumista. Esimerkiksi on hyvin todennäköistä, että sydänkohtaukseen sairastunut saa pysyvän aivovaurion, mikäli sivullinen ei ole antanut painelupuhalluselytystä ennen ammattiavun saapumista. (Campbell 2012.)

Suomessakin näkyvästi uutisoitu Englannin Valioliigan Bolton Wanderersin pelaaja Fabrice Muamban sydänkohtaus jalkapallo-ottelun aikana on mainio esimerkki siitä, mikä merkitys välittömästi toteutetulla ensiavulla on. Maaliskuussa 2012 Muamba luhistui kentälle kesken televisioitun ottelun Tottenham Hotspuria vastaan Lontoossa. Yleisössä ollut kardiologi, joukkueen lääkäri ja ensiapuryhmä aloittivat välittömästi Muamban elvyttämisen. Paine-

puhalluselvytyksen ohella käytettiin defibrillaattoria. Muamba kuntoutui sydänkohtauksesta täysin, mutta joutui sen seurauksena lopettamaan uransa. Hoitaneiden lääkäreiden mukaan jalkapalloilijan sydän oli lyömättä jopa 78 minuutin ajan. (Cambell 2012; The Guardian 2012.)

Ensiapu ei ainoastaan pelasta ihmishenkiä, vaan se on myös kustannustehokasta toimintaa. Vammojen vakavoitumisen estämisellä saadaan aikaan se, että kalliita ja vaativia hoitotoimenpiteitä tarvitaan harvemmin. Ensiapukoulutus on erinomainen keino lisätä ihmisten tietoisuutta siitä, että he kykenevät omilla taidoillaan ja käyttäytymisellään edistämään terveyttä ja turvallisuutta yhteiskunnassa. (Cambell 2012.)

6.1 Ensiavun määritelmä

Ensiavulla tarkoitetaan maallikon tai ammattihenkilön antamaa välitöntä apua tapaturma- tai äkillisen sairastumisen tilanteessa tapahtumapaikalla. Ensiaputilanteessa maallikko on usein ensimmäisenä paikalla, siksi kansalaisen on tärkeää hallita ensiaputaidot. Esimerkiksi työpaikalla tai kotona maallikon antama ensiapu voi olla ainoa tarvittava hoito tapaturman tai äkillisen sairastumisen yhteydessä. Vakavissa tilanteissa maallikon tekemällä ensiarviolla on merkittävä sija ensihoitojärjestelmän käynnistämisessä. (Castrén, Korte & Myllyrinne 2012a)

Ensiapu on myös osa laajempaa kokonaisuutta mihin kuuluu tapaturmien ehkäisy, oman terveyden edistäminen sekä varautuminen yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Kyseisillä toimilla on mahdollista estää valtaosaa koti- ja vapaa-ajan tapaturmia tapahtumasta. (Korte & Myllyrinne 2012, 8–10.)

Ensiavun antamisella voidaan katsoa olevan kolme tavoitetta: turvataan ihmiselämä, estetään lisävahingon syntyminen tai toisin sanoen ehkäistään voinnin huononeminen sekä tuetaan parantumisen alkamista (NHS Direct 2008).

Oleellista ensiavussa on välittäminen kanssaihmisestä. Ensiapua antaessa täytyy olla halu ja valmius pysähtyä auttamaan apua tarvitsevaa (Korte & Myllyrinne 2012, 7).

6.2 Punaisen Ristin ja ensiapuopetuksen historiaa

Punaisen Ristin historia alkaa vuodesta 1859 ja Solfeniron taistelusta, mitä pidetään 1800-luvun suurimpana taisteluna. Sveitsiläinen kauppias Henry Dunant oli kokemassa tuolloin tuhansien loukkaantuneiden sotilaiden tuskan, kun heidät jätettiin kuolemaan hoidon puutteessa. Niinpä Dunant kokosi joukon vapaaehtoisia auttamaan taistelun uhreja. Myöhemmin hän kirjoitti kokemuksistaan kirjan *Solfeniron muisto*, missä hän esitti, että jokaiseen maahan tulisi perustaa vapaaehtoinen järjestö avustamaan lääkintähuoltoa sotatilanteissa. Kirjassa hän esitti myös, että haavoittuneiden hoito tulisi turvata kansainvälisillä sopimuksilla. Jo seuraavana vuonna Dunantin esittämien ehdotusten pohjalta perustettiin Geneveen toimikunta, mistä muodostui Punaisen Ristin kansainvälinen komitea. Vuonna 1864 solmittiin ensimmäinen Geneven sopimus, mikä koski haavoittuneiden ja sairaiden sotilaiden huoltoa. (British Red Cross 2013; Suomen Punainen Risti 2013b.)

Suomen Punainen Risti perustettiin vuonna 1877 ja samana vuonna lähetettiin Suomesta ensimmäinen kenttäsairaala henkilökuntineen Turkin sotaan. Ensiaputaitoja Suomessa Punainen Risti on kouluttanut ihmisille jo 130 vuoden ajan. 1880-luvulla järjestettiin ensimmäiset oppitunnit kansalaisille loukkaantumisen ja sairastumisen varalle. Aivan ensimmäinen varsinainen ensiapukurssi pidettiin Helsingissä vanhan rautatieaseman tiloissa rautatietyöläisille ja poliiseille 1885. Vuosien saatossa uusi tieto on kehittänyt opetuksen sisältöä jatkuvasti. (Suomen Punainen Risti 2013a.)

6.3 Ensiavun opettamisen hyöty lapselle

Kansainvälisessä mediassa on tullut esille useita esimerkkejä tilanteista, joissa lapsi on antanut ensiapua tai pelastanut ihmishenkiä tunnistamalla henkeäuhkaavia hätätilanteita. Useissa tapauksissa lapsi on pelastanut vanhempansa hengen kotona hätäilmoituksen tekemällä. Eräässä tapauksessa Saksassa 4-vuotias lapsi pelasti 31-vuotiaan hypoglykeemisen äitinsä hengen soittamalla apua yöaikaan. Tapaus havainnollistaa hyvin sen, että lapsi voi olla

ainoa auttaja paikalla hätätilanteessa, ja siksi ensiapuopetusta tulisi antaa lapsille niin aikaisin kuin vain mahdollista on. (Bollig ym. 2011.)

Hyötyjä, kun lapsille opetetaan ensiaputaitoja koulussa:

- Lapset ovat valmiimpia toimimaan hätätilanteissa. Opetuksen saatuaan lapsi on kykenevämpi auttamaan itsenäisesti esimerkiksi omaa vanhempansa kotona sattuvassa tapaturmassa.
- Lapset pärjäävät paremmin hätätilanteissa, kun he tietävät miten toimia ja miten rauhoitella loukkaantunutta.
- Tietoisuus erilaisista terveysriskeistä ja terveellisempien elämäntapojen omaksuminen lisääntyy. Esimerkiksi humalahakuisen juomisen yhteydessä teini-ikäiset ymmärtävät mahdolliset riskit.
- Koululaiset ovat sitä mieltä, että nuoriin suhtaudutaan myönteisemmin, jos tiedetään, että heille on opetettu ensiaputaitoja.
- Lapset pitävät ensiaputaitojen opettelemista mieluksena ja jakavat oppimaansa perheelleen tai ystävilleen. Aikaisessa vaiheessa saatu ensiapukoulutus vaikuttaa siihen, miten myöhemmin vastaavia asioita kerrataan tai harjoitellaan ja omaksutaan.
- Lapsilla on usein omakohtaisia kokemuksia ensiavusta, joten lasten on helppo samaistua ja orientoitua opetettavaan aiheeseen.
- Ensiapukoulutus valmistelee nuoria yhteiskunnan jäsenyyteen (Mitä kuuluu ns. kunnan kansalaisena olemiseen?) ja olemaan vastuussa teoistaan.
- Opetuksella voidaan saada uusia vapaaehtoisia toimijoita esimerkiksi Punaisen Ristin tai muun yleishyödyllisen järjestön toimintaan mukaan. (Cambell 2012.)

6.3.1 Lapsen kyky oppia ensiaputaitoja

Norjalaiset tutkijat järjestivät pilottitutkimuksen siitä, miten päiväkotikäiset, 4–5-vuotiaat lapset, pystyvät oppimaan ja omaksumaan ensiaputaitoja.

Tutkimuksessa oli mukana kymmenen lasta, viisi tyttöä ja viisi poikaa.

Ensiapukoulutus toteutettiin ensiapukouluttajan (yksi tutkijoista) ja

lastentarhanopettajien toimesta. Oppitunteja lapsille pidettiin 6 kappaletta, jotka

olivat kestoaltaan 30–40 minuuttisia. Lapsia testattiin kaksi kuukautta oppituntien pitämisen jälkeen; tuolloin simuloitiin tilanne, missä kaatunut pyöräilijä oli menettänyt tajuntansa. Lapsista 70 prosenttia osasivat tunnistaa ”uhrin” tajunnan tilan ja muistivat hätänumeron. (Bollig ym. 2011.)

Lester ym. tutkivat vuonna 1996 11–12-vuotiaita lapsia, kuinka tehokkaasti he osasivat antaa elvytystä saadun harjoitteen jälkeen. Useimmat lapset pärjäsivät hyvin teorian tiedon hallinnassa, mutta nukkejen elvytys osoittautui hankalaksi. Toisessa observointitutkimuksessa todettiin (Jones ym. vuonna 2007), että kukaan 9 tai 10-vuotiaista lapsista ei kyennyt painamaan elvytysnuken rintakehää tarpeeksi syvälle suositusten vaatimusten mukaan. 19 prosenttia 11–12-vuotiaista ja 45 prosenttia 13–14-vuotiaista saavuttivat oikeaoppisen painelususvyyden. Se miten lapsi kykeni paineluita tekemään, oli enemmän riippuvainen lapsen iästä ja painosta kuin pelkästä iästä. Se kuitenkin huomattiin, että nuoremmat lapset pystyvät yhtäläillä omaksumaan painelutekniikan teoriassa kuin vanhemmatkin lapset, vaikka he eivät fyysisesti kykenisi paineluita tekemään. (Cambell 2012.)

6.4 Ensiapuopetus Suomen koulujärjestelmässä

Suomessa peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa ensiapua käsitellään oppiaineessa terveystieto. Vuonna 2001 terveystieto kirjattiin lakiin itsenäiseksi oppiaineeksi perusopetukseen, lukioon ja ammatilliseen koulutukseen.

Oppiaineena se on siis melko nuori. Aikaisemmin terveysopetusta annettiin muun muassa kansalaistaidon oppituntien yhteydessä. Kansalaistaitoa opetettiin 1970-luvun alkupuolelta vuoteen 1994, jolloin se poistettiin peruskoulun opetussuunnitelman perusteista. (Kannas, Peltonen & Aira 2009.)

Alakoulussa terveystiedon opetus sisältyy muihin oppiaineisiin. Vuosiluokilla 1–4 terveystieto on osana ympäristö- ja luonnontietoa, kun taas vuosiluokilla 5–6 terveystieto kuuluu biologian ja maantiedon sekä fysiikan ja kemian sisältöihin. Yläkoulussa terveystieto on itsenäinen oppiaine ja sitä tulee antaa kolme vuosiviikkotuntia. Lukioissa ja ammattikouluissa tulee terveystietoa antaa yhden pakollisen kurssin verran. (Kannas ym. 2009.)

Vuonna 2004 laadittiin uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetussuunnitelmassa on oppiaine terveystieto ensimmäisen kerran mukana. Vuosiluokkien 7–9 terveystiedon opetussuunnitelmassa mainitaan neljä keskeistä sisällön teemaa. Yksi teemoista on Terveys arkielämän vaaratilanteissa. Tähän teemaan sisältyy muun muassa kohta ”liikenneturvallisuus ja -käyttäytyminen, vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä tapaturmat ja ensiapu”. Ympäristö- ja luonnontietoa opetetaan vuosiluokilla 1–4. Opetussuunnitelmassa todetaan, että 4. luokan päättyessä oppilaan tulisi osata yksinkertaisia ensiaputaitoja sekä osata hälyttää ja hakea apua tarvittaessa. (Opetushallitus 2004.)

Peruskoulun toisluokkalaisille on vuodesta 1996 järjestetty paikallisten pelastuslaitosten tai vapaapalokuntien toimesta Jee Jelppii -kampanjoita, jolloin pelastusalan henkilö on tullut yhtenä päivänä lukuvuoden aikana antamaan turvallisuusopetusta. Lahden alueella Päijät-Hämeen pelastuslaitos on kampanjoissaan huolehtinut hätäilmoituksen tekemisen sekä elinympäristön vaara- ja onnettomuustilanteiden havainnoinnin opettamisesta. (Päijät-Hämeen pelastuslaitos 2013; Sisäasianministeriö 1997.)

6.4.1 Ensiapu oppimateriaaleissa

Olisimme halunneet haastatella esimerkiksi 4. luokan opettajaa siitä, miten ensiavun opettaminen käytännössä toteutuu koulussa. Tämä ei mahdollistunut, mutta saimme kuitenkin käsiimme käytössä olevat painokset 4. luokan ympäristö- ja luonnontiedon teksti- ja tehtäväkirjoista. Kyseiset oppimateriaalit olivat WSOY:n Pisara-sarjaa.

Tekstikirjan 38. kappale oli nimeltään ”Tapaturma vaatii ensiapua”. Kappaleessa käsiteltiin miksi lapsille sattuu tapaturmia, mistä ensiaputarvikkeita tarvittaessa löytyy ja milloin täytyy mennä lääkärin hoitoon. Kappaleessa oli myös yksinkertainen ohjeistus hätäilmoituksen tekemiseen ja sarjakuvien kerrottu ensiapuohjeet haavan ja palovamman hoitoon. (Cantell, Jutila, Laiho, Lavonen, Pekkala & Saari 2010.)

7 KUODESLUOKKALAISEN LAPSEN AJATTELUN KEHITTYMINEN

Kuudesluokkalaiset ovat iältään 11–12-vuotiaita. Murrosikä alkaa keskimäärin kyseisessä ikähaarukassa. Tällöin alkava hormonaalinen muutos johtaa näkyvän fyysisen ja sukupuolisen kehityksen lisäksi aivojen toiminnan ja organisoitumisen muutokseen. Aivoissa tapahtuvat muutokset johtavat edelleen varhaisnuoren ajattelun ja tiedonkäsittelyn kehitykseen. (Puura 2013.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto käyttää 12–15-vuotiaasta termiä varhaisnuori. Kuudesluokkalainen onkin ikänsä puolesta taitekohdassa. Edellä mainitun määrittelyn mukaan 11–12-vuotias sijoittuu lapsuuden ja nuoruuden väliin. Täysin lapsesta ei voi enää tässä vaiheessa senkään vuoksi puhua, koska murrosikä on jo hyvin monella alkanut tai on aluillaan. Varhaisnuoren kognitiosta Mannerheimin Lastensuojeluliitto kirjoittaa muun muassa, että hänen ajattelunsa on konkreettista ja hänen katsotaan oppivan asioita parhaiten tekemällä. Lisäksi tässä vaiheessa hänen ajattelussaan alkaa näkyä kriittisyys ja aikaisemmin opitun tiedon kyseenalaistaminen. (MLL 2013.)

7.1 Piaget’n teoria

Jean Piaget (1896–1980) oli sveitsiläinen psykologi, joka tunnetaan erityisesti lasten älyllistä kehittymistä koskevista teorioista. Kyseisistä teorioista käytetään yleensä käsitettä geneettinen epistemologia. (Salovaara 2004.)

Piaget’n kognitiivisen kehittymisen teorian mukaan ihmisille ei voi antaa informaatiota, mikä on välittömästi ymmärrettävissä ja käytettävissä, vaan jokaisen ihmisen täytyy rakentaa itse oma tietämyksensä. Piaget oli sitä mieltä, että lapsen ajattelumallit rakentuvat assimilaation ja akkommodaation prosesseissa neljän eri kehityskauden aikana. Akkommodaation ja assimilaation välityksellä lapsi kehittää skeemoja eli jäsentyneitä toiminta- tai tietokokonaisuuksia. Piaget’n ajattelun kehitysvaiheet ovat seuraavat: sensomotorinen kausi (0–2 v.), preoperationaalinen kausi (2–7 v.), konkreettisten operaatioiden kausi (7–11 v.) ja formaalisten eli muodollisten operaatioiden kausi (11–16 v.). (Powell & Kalina 2009.)

Ikänsä puolesta kuudesluokkalaiset kuuluvat muodollisten operaatioiden kauden vaiheeseen. Käytännössä he ovat kuitenkin konkreettisten ja muodollisten operaatioiden välimaastossa. Sekin tiedetään, että kaikki lapset/varhaisnuoret eivät saavuta koulujärjestelmässä muodollisten operaatioiden kautta, vaan heidän ajattelunsa jää konkreettisten operaatioiden kauden tasolle. Koulutuksella ja muodollisten operaatioiden kaudelle siirtymisen välillä on yhteys. (Kujanpää 2003.)

7.1.1 Konkreettisten operaatioiden kausi

Konkreettisten operaatioiden kaudella kehittyy erityisesti looginen ajattelu. Lapsen intuitiivinen ajattelu alkaa korvautua omalla loogisella järkeilyllä. (Powell & Kalina 2009.) Tämän myötä lapsi hallitsee erityisesti esillä oleviin kohteisiin liittyviä monia loogisia operaatioita. Loogisuus liittyy siis vielä konkreettiseen; lapsi ei vielä kykene operoimaan pelkillä sanallisilla väittämillä tai olettamuksilla. Tällä kaudella lapsi kykenee luokittelemaan esineitä kriteerien perusteella ja asettamaan esineitä myös alaluokkiin sekä muodostamaan niistä sarjoja. Operaatioiden käänteisyys, esineiden ja asioiden pysyvyys ja säilyvyys on lapsen ymmärrettävissä. Lapsi kykenee johdonmukaiseen päättelyyn, mikäli lapsi on juuri siinä tilanteessa, mihin päättely liittyy. (Kujanpää 2003.)

7.1.2 Muodollisten operaatioiden kausi

Muodollisten operaatioiden kaudella lapsi alkaa käyttää ajattelun korkeampia tasoja tai abstrakteja ideoita ongelmien ratkaisussa. Konkreettisuus jää taka-alalle ja tilalle tulee todellisuuden hahmottaminen mahdollisia muutoksia sisältävänä kokonaisuutena. Formaalisella kaudella lapsen persoona rakentuu älyn ja tunteiden kehittyessä aikuisen tasolle. Teorian ja ihanteiden muodostus alkaa tällöin ja todellisuuteen sopeutuminen tulee yhä vahvemaksi. (Kujanpää 2003.)

Kombinaatio-operaatioiden hallinta saavutetaan tällä kaudella ja lapsi kykenee johtopäätöksiin annetuista olettamuksista ja väittämistä. Lapsen ei enää tarvitse asioita nähdä silmin, vaan hän kykenee asiat prosessoimaan ajattelussaan. Keskinäisten objektien, tekijöiden, väitelauseiden ja ideoiden yhdistely mahdollistuu niiden konkreettisuudesta riippumatta. Epäajankohtaisiin asioihin tai

ongelmiin liittyvä kiinnostus lisääntyy, kun aikaisemmin lapsi ajatteli konkreettisemmin ja tarkasteli ongelmiaan sitä mukaa, kun niitä todellisuudessa kohtasi. (Kujanpää 2003.)

Lapsi kykenee teorian muodostukseen ja johtopäätösten tekemiseen hypoteeseista. Johtopäätösten tekeminen ei ole siis enää pelkistä todellisuushavainnoista riippuvaista. Nuoruusiän itsekeskeisyys ja egosentrisyys ilmaantuu tässä vaiheessa. (Kujanpää 2003.)

8 ENSIAPUOPETUKSELLA KOHTI VÄLITTÄMISTÄ

Mielestämme ensiapuopetus on yksi keino ennaltaehkäistä sosiaalista syrjäytymistä, toiset huomioivaa asennetta ja ylipäättänsä välittämisen taitoja opetuksen avuin lisäämällä.

Käsitettä syrjäytynyt käytetään esimerkiksi yksilöstä, joka on joutunut taloudellisesti ja/tai sosiaalisesti ongelmalliseen tilanteeseen, mistä ulospääseminen on vaikeaa. Työttömyys, kouluttamattomuus ja köyhyys liittyvät oleellisesti syrjäytymiseen. (Tilastokeskus 2011.) EVA-analyysin mukaan vuonna 2010 oli 51 300 syrjäytynyttä 15–29-vuotiasta nuorta (STM 2012).

Syrjäytymisen ennaltaehkäisy on tämän päivän tärkeä tavoite ja arvo. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen toimenpideohjelman (STM 2013). Toimenpideohjelmassa on seitsemän teemaa, jotka kaikki sopivat oppinäytetyömme asenneopetukseen: apu ja auttaminen kuuluvat kaikille, eli kaikki ovat yhdenvertaisia auttajia sekä autettavia. Jotta voidaan antaa ensiapua, on kyettävä näkemään avuntarvitsija. On siis huomioitava muut ihmiset, ja heitä auttaakseen on omattava välittävyyden taitoja. Näinollen ensiavun opettaminen lähtee asenteen opettamisesta. Käveletkö apua tarvitsevan ohitse vai pysähdytkö auttamaan? Kun asenne on kohdillaan, eli omaa halun auttaa, voi sillä ehkäistä syrjäytymistä.

Myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vetoaa syrjäytymisen riittävän varhaiseen ehkäisemiseen ja toteaa, että syrjäytymisen ehkäisy kuuluu kaikille arjen kehitysympäristöissä mukana oleville (THL 2013b). Sanomattakin lienee selvää, että koulu on lasten ja nuorten yksi merkittävä kehitysympäristö.

9 OPPILAILLE SUORITETTU ALKUKYSELY

Ennen ensiaputuntien pitämistä järjestimme kuudeluokkalaisille alkukyselyn, millä kartoitimme, oliko heillä kokemusta hätäilmoituksen tekemisestä tai tilanteesta, missä ensiapua oli annettu. Alkukyselyllä myös kartoitettiin miten suuri osa oppilaista osasi yleisen hätänumeron. Hätänumero pyydettiin siis kirjoittamaan kyselyssä omaan kohtaansa.

Kyselyn tarkoituksena oli saada informaatiota miten kuudesluokkaiset tiesivät yleisen hätänumeron ja miten he mielestään hätäilmoituksen tekemisen hallitsevat. Lisäksi tarkoituksena oli kerätä oppilaiden mahdollisia kokemuskuvauksia ensiaputilanteista, jotta tietäisimme etukäteen jo ennen tuntien pitämistä, minkälaisissa tilanteissa oppilaat ovat olleet.

9.1 Kyselyn toteuttaminen

Kysely tehtiin syksyllä 2013 muutamia viikkoja ennen ensiaputuntien järjestämistä. Oppilaita ja heidän huoltajiaan oli jo edellisenä keväänä informoitu opinnäytetyöstä ja siihen sisältyvästä pienimuotoisesta tutkimuksesta (alkukysely). Eettisyydestä huolehdittiin alkukyselystä etukäteen ilmoittamisen lisäksi siten, että huoltaja sai päättää oppilaan osallistumisesta kyselyyn. Samalla tiedotimme, että oppilas sai puolestamme osallistua ensiaputunneille, vaikka hän ei kyselyyn tulisi vastaamaakaan.

Käytännössä kyselyn toteuttaminen tapahtui siten, että toimitimme koululle kuudesluokkalaisten opettajille laatimamme kyselylomakkeet ja ohjeet niiden täyttämiseen. Meidän ei tarvinnut siis valvoa kyselyiden täyttämistä, vaan opettajat yhteistyössä kanssamme jakoivat kyselyt itse oppilailleen. Vastaaminen tapahtui opettajan ollessa läsnä oppitunnin aikana.

Oppilaita ei pyydetty merkitsemään kyselyyn nimeä eikä muitakaan henkilötietoja. Näin varmistettiin mahdollisimman rehelliset vastaukset. Mitään tietoja emme olisi tarvinneetkaan, ja eettisesti tämä oli myös perusteltavaa, että henkilötietoja emme keränneet.

Kaikki huoltajat antoivat luvan kyselykartoitukseen osallistumiseen ja jokainen oppilas joka oli kyselyn toteuttamispäivänä paikalla vastasi kyselyyn.

9.2 Kyselyn vastausten analysointi

Kyselyssä oli neljä kysymystä ja jokaiseen kysymykseen oli omat kohdat vastauksille. Kysymyksissä 1, 3 ja 4 täytyi ympyröidä joko vastausvaihtoehto a tai b. Kysymykset olivat muodossa ”Osaatko...?” tai ”Oletko...?”. Mikäli kysymyksessä 4 vastasi kohtaan a ”Olen.”, pyydettiin vastausta täydentämään kirjoittamalla. Kohdassa 2 vaadittiin myös avoin kirjoitettava vastaus. Vastaajia oli 37 oppilasta ($n = 37$).

Kysymyksessä 1 kysyttiin osaako oppilas mielestään tehdä hätäilmoituksen. 33 oppilaista ilmoitti, että osaa. Vastaajista loput (eli 4) ilmoittivat, etteivät osaa mielestään hätäilmoitusta tehdä.

Kohdassa 2 kysyttiin yleistä hätänumeroa. Oppilaan piti itse kirjoittaa vastauksensa kysymyksen perään asetetulle vastausviivalle. Oppilaista 35 vastasi oikein ”112”. Kaksi väärää vastausta olivat ”555” ja ”122”.

Kysymys 3 oli seuraavanlainen: ”Oletko koskaan tehnyt hätäilmoitusta?” Vastaajista 8 oli tehnyt hätäilmoituksen, loput (29) olivat vastanneet ”En ole.”.

Viimeisessä kohdassa kysyttiin onko oppilas koskaan ollut ensiapua vaativassa tilanteessa. Kysymyksen perään oli laitettu esimerkkejä tilanteista helpottamaan mitä ensiaputilanteella kysymyksessä tarkoitetaan. Jos oppilas oli ollut kyseisessä tilanteessa, pyydettiin häntä kirjoittamaan lyhyt kuvaus tapahtuneesta ja omasta toiminnastaan vastausviivoille. Oppilaista 15 vastasi olleensa ensiaputilanteessa ja jokainen heistä oli kirjoittanut jonkinlaisen kuvauksen siitä. Loput (22) ilmoittivat, etteivät olleet joutuneet osallisiksi vastaaviin tilanteisiin.

Jokainen vastaaja oli vastannut lomakkeen jokaiseen kysymykseen. Ympyröityjen a ja b -vaihtoehtojen suhde oli siis oikein.

Niiden oppilaiden avoimet vastaukset, jotka olivat olleet osallisina ensiaputilanteissa, vaihtelivat hyvinkin paljon:

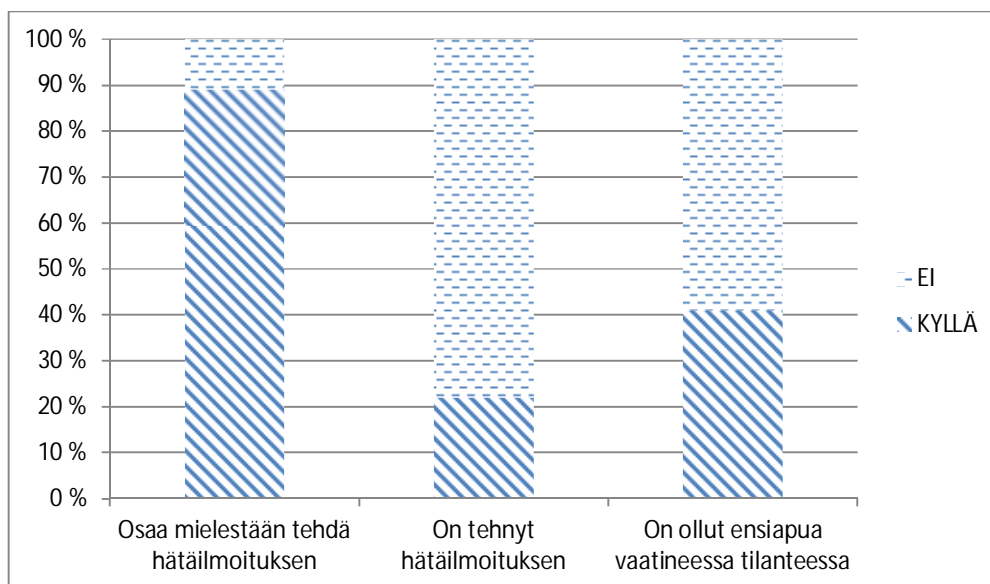
Sormesta tuli verta, ja sain siihen laastarin.

Olimme partion kanssa vaeltamassa kun kaverilta nyrjähti nilkka ja pistimme siihen tukisiteen.

Kaaduin portaissa ja otin kädellä vastaan. Olin tuolloin koulussa, ja kaverini saattoivat minut terkkarille. Terveystenhoitaja ei kuitenkaan ollut paikalla joten menimme kertomaan opettajalle. Sain häneltä jääpussin ja ope soitti äidilleni joka vei minut sairaalaan. Siellä käsi todettiin murtuneeksi.

Edellä olevat vastaukset ovat esimerkkinä siitä miten lapset käsittävät ensiavun. Lasten kokemukset vaihtelevat myös hyvin paljon. Vastauksista pystyy tekemään jonkinlaisia johtopäätöksiä siitä, onko vastannut lapsi ollut aikaisemmin ensiapuopetuksessa. Kyseisiin johtopäätöksiin päädyimme esimerkiksi sen perusteella miten vastauksesta näkyi ensiapu-käsitteen ymmärtäminen.

Kun avoimia ensiaputilanteiden vastauksia ryhmiteltiin teemoihin, saatiin niistä neljä erilaista teemaa. Nämä olivat nivelen nyrjähdys tai venähdys, murtumat, sijoiltaanmenot ja haavat.

KUVIO 1. Oppilaan arvio hätäilmoituksen tekemisen osaamisesta ja osallisuus hätäilmoituksen tekemisessä tai ensiaputilanteessa

Oppilaista huomattava enemmistö (89 %) ilmoitti osaavansa mielestään tehdä hätäilmoituksen. Oppilaista kuitenkin vain noin joka viides oli joskus joutunut tekemään hätäilmoituksen (KUVIO 1).

Olimme tyytyväisiä siihen miten oppilaat osasivat yleisen hätänumeron. Kuten mainittua vain kaksi vastausta oli väärin, ja oletettavasti vääristä vastauksista vain toinen oli oikeasti väärin. Oppilas joka oli vastannut yleisen hätänumeron olevan ”122”, ilmoitti kuitenkin tehneensä hätäilmoituksen. Tästä voidaan päätellä, että oppilas tietää hätänumeron, mutta oli vastausta antaessaan tehnyt kirjoitusvirheen. Vastauksen ”555” voidaan katsoa olevan varmasti väärä; oppilas ei ole siis hätänumeroa tiennyt tai muistanut. Prosentuaalisesti kuudesluokkalaisista 97 % tiesi hätänumeron. Tulos vastaa täysin ADAC:n organisoiman tutkimuksen saamaa tulosta suomalaisten aikuisikäisten kuljettajien hätänumeron osaamisesta (AL - Autoliitto 2013).

10 ENSIAPUOPETUKSEN TOTEUTUS

Aloitimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden ensiaputuntien suunnittelemisella. Suunnitteluvaiheessa käytimme hyväksemme kokemuksia ja aikaisempia suunnitelmia hankkeestamme. Hankkeen sisältö ei ollut käytettävänä sellaisenaan, koska se oli suunnattu aikuisille. Meidän täytyikin ensimmäisenä miettiä, minkälainen on kuudesluokkalaisten lapsen oppimis- ja auttamiskyky ensiavun oppimista ja sen toteuttamista koskien. Seuraavaksi meidän tuli miettiä minkälaisen toteutuksen pystyisimme järjestämään käytettävissä olevan ajan puitteissa. Tuntien sisällön suunnittelussa vaikuttivat siis eniten se, mitä asioita kuudesluokkaiselle kannattaa opettaa ja miten aika tultaisiin käyttämään tehokkaimmalla tavalla. Opetettavien aiheiden valintaan vaikutti oppilaille suoritettu alkukysely ja tutkimustieto.

10.1 Aiheiden valitseminen

Ensiaputuntien aiheiden valinnassa mietimme mitkä ovat yleisimpiä ja tavallisimpia ensiaputilanteita mitä kuudesluokkalainen voi elämässään kohdata. Ilman erikoisempaa selvitystä on luonnollisesti selvää, että erilaiset haavat ja niihin liittyvä hoito liittyvät oleellisesti vielä alakoulun loppupuoellakin olevan oppilaan elämään. Haavojen oikeaoppinen hoitaminen on kaikenlaisiksi melko helppoa, mutta kuitenkin erittäin tärkeää esimerkiksi infektioiden ehkäisemisen kannalta. Haavojen ensiavun valitseminen valikoitui siis ihan tämän päättelyn perusteella.

Painelu-puhalluselvytyksen mukaan ottaminen opettamiseen oli asia, mikä eniten mietitytti meitä tuntien suunnittelun aikana. Elvytys on ensiavun keskeisimpiä sisältöjä sen liittyessä hyvin vahvasti hengen pelastamiseen. Aluksi pohdimme ennen teorialietoon tutustumista, tulisiko elvytyksen opettaminen onnistumaan ja olisiko se täysin perusteltua kuudesluokkalaisten keskuudessa. Tässä yhteydessä meitä askarrutti myös se seikka, että miten aika tulisi riittämään. Lesterin 1996 ja Jonesin 2007 tutkimustuloksiin tutustuminen varmisti sen, että meidän ei kannattaisi painelu-puhalluselvytystä ottaa mukaan opetuskokonaisuuteemme. Näin aihe rajautui pois.

Teoriaan tutustumisen aikana tuli myös selväksi, että jo hyvin pienet lapset pystyvät ja osaavat auttaa tajutonta henkilöä. Tajuttoman ensiapu on erittäin tärkeää, missä pienillä toimenpiteillä kyetään suojelemaan autettavan henkeä ja terveyttä. Tajuttoman auttamisen ja kylkiasentoon asettamisen valitsemista opetuskokonaisuuteen pidettiin alusta alkaen jo hyvin selvänä, koska sen opettamiseen sisältyy hyviä käytännön harjoitteita.

Oppilaille tehdyssä alkukyselyssä tuli ilmi, että hyvin moni oli joko itse nyrjäyttänyt nilkkansa tai ollut mukana tilanteessa, missä esimerkiksi kaveri oli nilkkansa satuttanut. Kyselyn vastausten analysointi vahvisti sen näkemyksen, että meidän kannattaa ottaa nyrjähdyksen ensiapu käsiteltäväksi tunneille. Niin sanotun kolmen k:n hoidon demonstrointi sekä siihen liittyvät harjoitteet nähtiin myös mainiona sisällön muotona oppitunteja ajatellen.

Verenvuodon tyrehtyttäminen valittiin sen vuoksi, koska traumat (ulkoisen syyn aiheuttamat fyysiset vammat) ovat merkittävä kuolinsyy maailmanlaajuisesti. Monet traumakuolemat johtuvat hallitsemattomasta verenvuodosta, ja vakavaa verenvuotoa voidaankin pitää kuolemien pääsyynä traumaissa. (Boffard ym. 2009.) Jonesin elvytystutkimuksessa todettiin, että 11–12-vuotiaat lapset kykenevät oppimaan elvytyksen teoriassa ihan yhtä hyvin kuten aikuisetkin. Täten painesiteen oppiminen on täysin realistista kuudesluokkalaisten lapsen näkökulmasta, vaikka siteen sitomiseen liittyykin useita eri vaiheita.

10.2 Tuntien sisältö

Sovimme 6. luokkien opettajien kanssa sähköpostin välityksellä päivät, jolloin ensiapuopetus tulisi pidettäväksi. Rehtorin ja opettajien kanssa oli sovittu, että saisimme käyttööme kolme peräkkäistä oppituntia kummallekin luokalle. Rehtorin kanssa meillä oli oma palaveri 19.9., ja tunnit pidimme 2.10. sekä 4.10.2013.

Opetettavat aiheet valittuamme ja rajattuamme aloimme suunnitella tuntien toteutustapoja. Valitsimme toteutustavaksi käydä ensiapuaiheet läpi teoriassa keskustellen Powerpoint-esityksen avulla sekä käytännön harjoittein. Jaoin tunnit kahteen osaan siten, että ensin tulisi käymään läpi teoriaosuus. Teorian

jälkeen olisi vuorossa käytännön harjoitteet nilkan tukisiteestä, painesiteestä ja tajuttoman auttamisesta.

10.3 Opetukseen valittujen aiheiden teoria

Hätä on tilanne missä jonkun henki, terveys tai omaisuus on välittömässä vaarassa tai välitön vaara uhkaa niitä. Se on siis tilanne, jossa tarvitaan kiireesti apua. Tällaisesta hädästä tehdään hätäilmoitus soittamalla yleiseen hätänumeroon 112. Hätäkeskus vastaa ja kartoittaa tilanteen suorittamalla erilaisia kysymyksiä soittajalle. Ilmoittajan on hyvä tietää mistä hän soittaa, mitä on tapahtunut ja kenelle. Hätäkeskus lähettää tarvittavan avun paikalle. Hätäkeskukseen soitetaan siis kiireellisessä, välitöntä apua vaativassa tilanteessa kun tarvitaan ensihoitoa, palokuntaa tai poliisia. Hätäkeskuspäivystäjä antaa luvan kun puhelun saa lopettaa. (Hätäkeskuslaitos 2013a; Hätäkeskuslaitos 2013b.)

Haava on ihon pintavaurio, johon voi liittyä myös syvempi vamma. Haavoja on erityyppisiä. Haavatyyppeihin vaikuttaa sen synty tapa. On olemassa naarmuja eli pintahaavoja, pistohaavoja, viiltohaavoja, ruhjehaavoja ja puremahaavoja. Kaikki haavat jotka ovat likaisia; mikä tarkoittaa sitä, että niissä on maa-ainesta (multaa tai hiekkaa), tai ne ovat syntyneet puremalla tai likaisesta vierasesineestä (esimerkiksi ruostunut naula), tarvitsevat lääkärin hoitoa. Likaisiin haavoihin liittyy jäykkäkouristus- sekä infektioriski. Haavan ensiapuun kuuluu verenvuodon tyrehdytys haavakohtaa painamalla, puhdistus viileällä vedellä ja suojaaminen laastarilla tai sideharsolla. Jos verenvuoto ei tyrehdy painamisesta huolimatta tai on todella runsasta, on tällöin hakeuduttava lääkäriin. Pään alueen haavat vuotavat runsaasti vaikka ne eivät olisikaan suuria. Haavan sattuessa tulee tarkastaa haavan laatu ja huomioida aiheuttaja. Niiden perusteella päätellään, tarvitaanko ammattiapua sen hoitamiseen. Syvän haavan kohdalla (pistohaavat) on mahdollista, että myös syvemmillä kudoksissa on vaurioita, jolloin lääkärin tarkistus on paikallaan. (Castren, Korte & Myllyrinne 2012.)

Nilkan nyrjähdys on yleinen tapaturma myös koululaisilla. Nyrjähtäessään nilkka kääntyy sisäänpäin jolloin ulkokehräsluuhun kiinnittyvät nivelsiteet venyvät, repeävät tai voivat mennä jopa poikki. Nyrjähtäessä myös ulkokehräsluu voi osua maahan siten, että luussa tuntuu kipua. Pahin kipu nyrjähdyksessä tulee

nivelsiteiden venymisestä, jonka seurauksena kudokseen voi vuotaa verta. Verenvuodosta seuraa vammakohtaan turvotusta. Nyrjähdys ilman murtumaa tai ligamenttien repeämistä paranee pikkuhiljaa kotihoidonkin avuin eikä se vaadi lääkärissä käyntiä. Nyrjähtäneen nilkan ensiapu on niin sanottu kolmen koon hoito eli kylmä, kohoasento sekä kompressio eli puristus. Autettavan voi ohjata makuulle, nostaa hänen jalkansa ylös, puristaa nilkan kohdalta ja laittaa siihen kylmää. Kylmä supistaa verisuonia ja hidastaa näin veren vuotamista kudoksiin eli hidastaa turvotusta. Se lievittää samalla myös kipua. Kylmähoidon antamisessa tulee muistaa, että kylmäpussia tai vastaavaa välinettä ei saa laittaa suoraan iholle, vaan välissä täytyy olla esimerkiksi sidettä tai ohut vaatekerta. Puristuksella ja kohoasennolla estetään turvotusta sekä kipua. Jatkohoidossa tukiside ja lepo kohoasentoa unohtamatta ovat hyvä hoito. (Saarelma 2013.)

Verenvuodon ollessa runsasta, ja mikäli se ei tyrehydy itsekseen, tehdään vuotokohtaan paineside. Tätä ennen hälytetään apua soittamalla yleiseen hätänumeroon 112. Autettava asetetaan makuulle, ja jos vuoto on raajassa, nostetaan se ylös. Vuotokohtaa painetaan kokoajan. Painamisen voi tehdä auttaja tai autettava itse, mikäli hän siihen kykenee. Haavan päälle sidotaan side tai jokin siteeksi kelpaava, esimerkiksi huivi. Sidettä kierretään muutama kierros, minkä jälkeen siteen päälle haavakohdalle asetetaan jokin painoksi; mieluiten imevää ainesta oleva esine. Tiukkaan rullattua vaatetta tai vaatteen osaa voidaan käyttää. Myös keppi, kivi tai vaikka matkapuhelin käy painoksi. Painon asettamisen jälkeen sidos tehdään loppuun asti, jolloin paino peitetään ja se jää napakasti vuotokohtaa vasten. Autettavan tilaa eli hengitystä, verenkiertoa ja tajunnantasoja seurataan koko ajan, koska runsas verenvuoto voi johtaa sokkiin. Jos autettavan tila muuttuu oleellisesti, soitetaan uudestaan 112. (Suomen Punainen risti 2013c; Castrén ym. 2012b.)

Henkilö, joka ei regoi herättelyyn, mutta hengittää on tajuton. Elottomalta vaikuttavan autettavan kohdatessa aloitetaan siis herättelyllä. Autettavaa lähestytään ja häntä herätellään toistamalla muutaman kerran kuuluvasti ”herää, hei herää!” samalla hieman henkilöä ravistaen. Mikäli autettava ei herää, tehdään hätäilmoitus soittamalla yleiseen hätänumeroon 112. Sen jälkeen asetetaan autettava selälleen ja avataan hengitystiet pään taakse viemisellä, mikä suoritetaan nostamalla leukaluusta leuan alta ja samalla painamalla otsasta. Kun hengitystiet

ovat auki, voidaan tarkistaa kulkeeko ilma. Tämä tapahtuu viemällä poski autettavan suun ja nenän lähelle silmät autettavan rintakehään päin. Näin kuullaan ja tunnetaan hengitysäänet sekä ilmapirtaus ja nähdään nouseeko rintakehä. Kun on todettu, että autettava hengittää, asetetaan hänet kylkiasentoon. Autettavan maastessa selällään nostetaan hänen auttajan puoleinen kädensä ”tervehtimään” viemällä se pään viereen kämmenpuoli ylöspäin. Toinen käsi viedään rinnalle sormet osoittamaan vastakkaisen olkapään suuntaan. Rinnalle nostetun käden puoleinen jalka nostetaan polvesta koukkuun, toisen jalan annetaan olla suorana. Näiden jälkeen auttaja kääntää autettavan kyljelleen kohotetusta polvesta ja samanpuoleisesta olkapäästä itseään kohden. Hengitysteiden avoimuus tarkistetaan vielä kääntämisen jälkeen ja pään alla oleva käsi tulisi asettaa siten, että se pitää päätä takakenossa. Kylkiasennolla turvataan, ettei autettava esimerkiksi tukehdu omaan oksennukseensa, vaan oksennus pääsee valumaan ulos suusta. (Castrén ym. 2012c; Suomen Punainen Risti 2010.)

10.4 Opetusmetodeista

Meillä oli aikaisempaa kokemusta kuudesluokkalaisille järjestetystä toiminnasta, joten kokemuksiimme sekä teoriapohjaamme nojaten tiesimme, että kuudesluokkalaisiin tehoava opetustapa on aktivoiva, oppilaat mukaan ottava ja osallistava opetustyyli. Myös puhetyyliä on tärkeää miettiä, kun lähdetään opettamaan nuoria. Pyrimme puhumaan heidän ikätasonsa ja mieli-ilmauksensa huomioiden.

Powerpoint-esitys tehtiin yksinkertaiseksi. Dioissa oli hyvin pelkistetyt pääkohdat ja asiasanat jokaisesta aiheesta. Aiheet käsitelimme kuitenkin huolellisesti keskustellen. Emme lähteneet luennoimismielellä liikkeelle vaan painotus oli nimenomaan keskustelussa. Aiheet aloitettiin kysymällä oppilaiden omista kokemuksista. Täten voitiin käsitellä oppilaiden esimerkkejä ja heille sattuneita tilanteita.

Kysymällä ja esimerkkejä pyytämällä aktivoimme oppilaat mukaan aiheeseen ja osallistumaan. Kun he ovat mukana ja osallistuvat aktiivisesti on oppiminen

aktiivista ja asiat jäävät paremmin mieleen. Oppiminen on näin myös mieluista ja tapahtuu kuin huomaamatta. Lasten kyky käsitellä asioita omien ja muiden esimerkkien kautta sekä teoriatiedon vertaaminen näihin oli oppimisen edellytyksenä.

10.5 Oppilaiden johdatus aiheeseen

Tunnit aloitimme kysymällä oppilailta mitä on ensiapu. Tässä vaiheessa avasimme myös ammattilaisen ja maallikon roolin ensiapua vaativissa tilanteissa. Asenteesta puhuimme tässä kohtaa. Kysyimme lapsilta muun muassa, että mitä se vaatii, että auttaa jotakin henkilöä? Johdattelimme heidät huomaamaan toisten huomioimisen ja välittämisen asenteen, mitkä ovat edellytyksiä, että edes huomaa avuntarvitsijan. Painotimme, että kuka tahansa voi olla avuntarvitsijana tai auttajana ja milloin tahansa.

10.6 Hätänumero ja -ilmoitus

Hätäilmoitusaiheesta keskustelun aloitimme kysymällä oppilailta yleistä hätänumeroa. Samalla tiedustelimme tietävätkö oppilaat koulunsa tai erilaisten vapaa-ajanviettopaikkojensa osoitteet. Kävimme läpi minkälaisissa tilanteissa on syytä soittaa hätäkeskukseen ja pyysimme oppilaita antamaan omia esimerkkejä. Tässä kohtaa puhuttiin siitä, mitä hätätilanteella tarkoitetaan.

Hätäilmoitusosuuden loppuksi järjestettiin simuloitu tilanne hätäkeskukseen soittamisesta eli yksi vapaaehtoinen luokan oppilaista teki hätäilmoituksen. Tilanne suoritettiin siten, että toinen meistä toimi hätäkeskuspäivystäjänä kenelle luokan oppilas soitti. Antamamme casen mukaan soittajan täytyi kertoa mitä oli sattunut ja missä.

10.7 Nyrjähdykset

Nyrjähdyksen ensiavusta tietäminen oli yllättävän vähäistä, vaikka nyrjähdyksiä oli oppilaille sattunut. Yksinkertaisesti ja selkeästi käsittelimme nilkkanivelen anatomiaa ja sitä, mitä nilkassa tapahtuu sen nyrjähtäessä. Kerroimme miten nyrjähdys ja murtuma eroavat toisistaan sekä miten nämä voidaan erottaa

toisistaan. Tässäkin aiheessa lapset kertoivat esimerkkejään ja kyselivät aktiivisesti. Nilkan sitominen ja kolmen k:n hoito näytettiin oppilaille vaiheittain ja samalla selittäen.

10.8 Vakava verenvuoto ja paineside

Verenvuodon tyrehtyttämisosioissa keskityimme vakavavaan, henkeä uhkaavaan verenvuotoon. Oletettavasti kenelläkään lapsista ei ollut omakohtaisia kokemuksia tämänlaisista verenvuodoista. Painotimme ripeän toiminnan ja tilanteen reagoimisen tärkeyttä sekä autettavan tilan seuraamisen tärkeyttä sidosta tehtäessä. Kävimme läpi myös sen miten autettavan tilaa käytännössä voi havainnoida. Osiossa näytimme painesiteen tekemisen, ja tilannetta elävöittääksemme käytimme myös tekoverta.

10.9 Tajuttoman ensiapu

Viimeisessä osiossa käsitelimme tajuttoman ensiapua ja auttamista. Aihe alkoi sillä miten voi tunnistaa tajuttoman henkilön ja miten tajuton eroaa elottomasta. Vaikka koko opetuskokonaisuudessa painotimme auttamisen tärkeyttä ja tilanteisiin puuttumista, kehoitimme oppilaita miettimään omaa turvallisuuttaan. Tässä mainittiin esimerkkinä tilanne missä kadulla makaa epämääräisen näköinen henkilö. Oppilaita ohjeistettiin, että tällöin kannattaa mennä tilanteeseen varoen tai pyytää ohikulkevan aikuisen apua, mikäli mahdollista. Käsitelimme myös sitä seikkaa, että tajuttomuus voi johtua useasta eri syystä. Toisinsanoen tajuttoman henkilön kohtaaminen kaupungilla ei aina tarkoita sitä, että henkilö olisi ”sammunut”. Kesken opettamisen osion loppupuolella toinen meistä yhtäkkiä ”menetti tajuntansa” ja lysähti lattialle. Toinen näytteli hätäantynyttä ja pyysi oppilailta apua. Kyseisellä skenaariolla saimme täydellisen huomion oppilailta ja samalla otimme heidät konkreettisesti mukaan ”tajuttoman” auttamiseen. Oppilaat pitivät tilannetta toimivana ja hyvänä, vaikka reagoivat siihen hieman säikähtäen.

10.10 Käytännön harjoitteet

Teorian ja keskustelun jälkeen siirryimme käytännön harjoitteisiin, joihin jokainen pääsi osallistumaan. Harjoitteissa oli mahdollista valita oliko autettavan vai auttajan roolissa. Harjoitteet koskivat paine- ja tukisiteen tekemistä sekä kylkiasentoa. Kummankin luokan oppilaat jaettiin pienempiin ryhmiin, jolloin heitä oli helpompi valvoa ja neuvoa. Kylkiasentoon kääntämistä harjoiteltiin yhdessä. Oppilaat saivat tällöin seurata muiden suorituksia, jolloin oppiminen tapahtui sekä oman tekemisen, että muiden suoritusten seuraamisen kautta.

Toisen kysymyksen vastausten analysointi toteutettiin samalla tavalla sisällönanalyysiä käyttäen kuin ensimmäisen kysymyksen kohdalla.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
"Osaan tehdä sidoksen, muistan 3k jutut", "Tulevaisuudessa jos jollain on hätä ni osaan toimia oikein", "Jos tulee juuri joku tilanne että joku pyörtyy tai jotain vastaavaa niin osaan toimia asianmukaisesti", "Opin uusia asioita ja nyt osaan toimia oikein tilanteessa jossa tarvitaan ensiapua", "Osaan hoitaa tapaturmatilanteen"	Osaa tehdä sidoksen ja toteuttaa kolmen k:n hoitoa. Osaa toteuttaa tajuttoman ensiapua Oikeanlaisen toiminnan hallitseminen hätä-, tapaturma- ja ensiaputilanteessa	Ensiaputaitojen hallinta
"Voin auttaa toisia ihmisiä", "Jos tapahtuu jotain osaan auttaa", "Pystyn antamaan ensiapua muille", "Jos jotain tapahtuu, olen valmis auttamaan näillä opeilla", "Jos jotakuta sattuu niin voin jeesata", "Nyt jo tiedän miten voin apua ihmiselle"	Kokee pystyvänsä, voivansa ja olevansa valmis auttamaan	Myönteinen asenne auttamiseen
"Hyvin koska harrastuksen parissa sattuu tämäläisiä juttuja", "Hyödyn hyvin koska tulen tarvitsemaan niitä vielä joskus", "Sitä voi tarvita muuallakin"	Ymmärtää ensiaputaitojen tärkeyden elämässä	Ensiapuopetuksen hyvä sisäistäminen

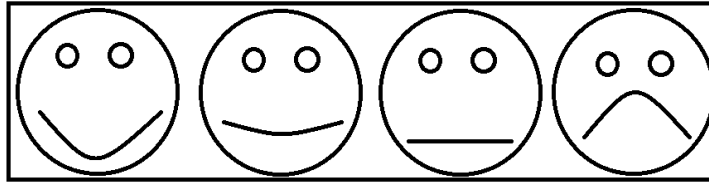
KUVIO 3. Miten mielestäsi hyödyt ensiaputunneilla saamastasi opista? Eli ensiaputunneilta saatu hyöty oppilaiden mukaan.

Kolmanteen kysymykseen saadut vastaukset olivat enimmäkseen hyvin yksinkertaisia. Vastausten sisällössä oli vaihtelua kuitenkin jonkin verran. Vastaukset saattoivat vaihdella esimerkiksi tarkasta kuvauksesta tuntien sisällöstä vastaukseen "jotain". Sisällönanalyysi ei tuottanut vastauksista mitään selventävää tai "syvempää" dataa. Vielä kohdennetummalla kysymyksellä tai ylipäättänsä kysymyksen paremmalla laadinnalla olisi saattanut nousta esille jokin erityinen elementti tai uusi opittu asia (KUVIO 3).

11.2 Hymiömittari

Nelitasoisella hymiömittarilla pyysimme oppilailta kokonaisarvosanaa pidetyistä ensiaputunneista. Oppilaan tuli ympyröidä mielipidettään parhaiten kuvaava

hymiö neljästä vaihtoehdosta. Hymiöt kuvaavat kuviossa 4 vasemmalta oikealle arvoja: erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja välttävä. Sanalliset arvot eivät olleet oppilaiden nähtävissä, mutta luokittelimme hymiöt tällä tavalla analysoinnin helpottamiseksi.

KUVIO 4. Nelitasoinen hymiömittari

Oppilaista suurin osa oli ympyröinyt mittarin ensimmäisen hymiön, eli enemmistö piti opetuskokonaisuutta erinomaisena (23 oppilasta). 13 oppilasta oli ympyröinyt vaihtoehdon hyvä. Kaksi oppilasta ympyröi tyydyttävän. Kukaan ei antanut välttävää (KUVIO 5).

KUVIO 5. Hymiömittarin tulokset.

11.3 Palautteen johtopäätökset

Palaute oli pääosin positiivista ja palautteesta käy ilmi, että opinnäytetyön tavoitteisiin päästiin. Opetus oppilaille oli mieluisalla tavalla toteutettu.

Toisen luokkaryhmän opettaja oli opetuksemme ajan paikalla, joten pyysimme myös häneltä palautteen. Lomake oli sama minkä oppilaat täyttivät, mutta opettajan lomakkeen sisältöä ei otettu mukaan oppilaiden palauteanalyysiin. Opettajan vastaukset antoivat meille informaatiota siitä, miten olimme ammattilaisen näkökulmasta onnistuneet kuudesluokkaisille suunnatusta opetuksesta ja tuntien toteutuksesta.

Opettaja antoi tuntien kokonaisarvosanaksi erinomaisen (hymymittarin hymyilevin vaihtoehto). Kysymykseen siitä, minkälainen oli pidetty ensiapuopetus, opettaja vastasi seuraavasti:

Oikein hyvä, tarpeellinen: hyvin rajattu alue. Oikea tyyli 6-luokkalaisille (=keskusteleva).

12 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli järjestää ensiapuopetusta Harjun peruskoulun kuudesluokkalaisille. Tarkoituksenamme oli lisätä oppilaiden ensiapuvalmiuksia ja -taitoja. Ensiapuvalmiuksen lisäämiseen kuului myös toisesta välittämisen sekä ylipäättänsä välittämisen taitojen ja näihin asioihin liittyvien asenteiden opettaminen. Tarkoituksenamme oli myös lisätä ja syventää omaa ammatillista osaamista, kuten opinnäytetöissä yleensä tapana on.

Opinnäytetyötä tehdessä mietimme sitä asiaa, kuinka hyvin ensiapuopettaminen toteutuu yhteiskunnassamme. Tilastoja tutkimalla ja vertaamalla kansainvälisesti ensiapuosaamisemme on melko hyvää, mutta parannettavaa on vielä paljon. Esimerkiksi se asia miten peruskoulujärjestelmässä ensiapuopettaminen kansallisesti käytännössä toteutuu, jäi mietityttämään. Vaikka opetussuunnitelmassa ensiapu mainitaan ja sen perusteiden hallitseminen katsotaan oppilaan hyvän osaamisen tavoitteeksi, jää ensiapuopetus koulumaailmassa valitettavan vähäiseksi. Opetukseen vaikuttaa myös aluekohtaiset käytännöt ja suunnitelmat opetuksen sisällöstä sekä opettajan oma näkemys ensiavusta.

Opinnäytetyömme aihe kiinnosti meitä molempia, olihan se noussut yhteisen hankkeemme johdosta. Koimme aiheen tärkeäksi. Etenkin välittämisen asenteen viemistä tämän päivän varhaisnuorille pidämme olennaisena osana työssämme. Käytännön työskentelyssä meitä helpotti aikaisempi kokemus yhteisestä työskentelystä ja siihen liittyvät onnistumisen tunteet. Toistemme työskentelytapojen tunteminen oli prosessin aikana helpottava tekijä. Vahvuuksiimme lukeutui myös erilainen tapamme työstää asioita; toinen menee melko syvälle asioihin ollen teoreettisempi, kun toinen meistä on enemmän käytännönläheisempi. Huomasimme, että kumpiakin työskentelytapoja hyödyntämälle saavutimme ”kultaisen keskitiemme”.

Varattu aikataulu raporttiosuuden kirjoittamiseen oli melko tiukka, ja välillä yhteisen ajan löytäminen oli haastavaa. Tämän prosessin myötä saadun kokemuksen avulla osaisimme paremmin suunnitella ajankäyttöä sekä jakaa

tehtäviä. Kuten mainittua, kirjallisen työn tekijöinä olemme erilaisia, ja toisinaan se vaikutti yhteiseen tekemiseen.

Pääsimme asettamiimme tavoitteisiin hyvin. Tunnit toteutuivat suunnitelmamme mukaan. Asenteisiin vaikuttamista on sinänsä vaikea todentaa tai mitata, mutta palautteen analyysi näytti sen, että palauteaineistosta nousi esiin oppilaiden mainitsemana hyötynä ensiaputunneista saatu myönteinen asenne auttamiseen. Täten voitaneen todeta, että asennetavoitteeseen päästiin. Omaa oppimista ja taitojen syventämistä tapahtui prosessin aikana. Toteutetun toimintamme perusteella voimme todeta, että ryhmänohjaustaitomme ovat hyvät, samoin osaamisemme työskentelyssä 11–12-vuotiaiden parissa. Ensiavusta meidän kuuluukin koulutuksemme vuoksi osata perusteet ja hieman enemmän, mutta viimeistään nyt tiedämme, että osaamme ensiapua opettaa myös muille.

Kehitettävänä asiana näemme erityisesti tämänhetkisen ensiavun opettamisen toteutumisen suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuten olemme työssämme maininneet ja todenneet, tulisi ensiapuopetus aloittaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Kertaavaa ja ikäkausiin sopivaa opetusta tulisi olla enemmän ja säännöllisesti.

Omaan toimintaamme olemme tyytyväisiä, sillä toteutimme lapsille suunnattua ensiapuopetusta uutta ja laajempaa merkityksellisyyttä näkökulmaa käyttämällä. Usein vastaavanlaisista opinnäytetöistä puuttuu syvempi merkitys ja ulottuvuus yhteiskuntatasolla.

Opinnäytetyömme jatkohankkeeksi sopisi Lahden peruskoulujen ja Lahden ammattikorkeakoulun välinen yhteistyösopimus, mihin kuuluisi sairaanhoitajaopiskelijoiden toteuttama ensiapuopetus peruskoululaisille säännöllisenä ja toistuvasti tapahtuvana.

LÄHTEET

AL - Autoliitto. 2013. Autoilijoiden ensiaputaidot Euroopassa tutkittu: Moni haluaa auttaa, harva tietää miten [viitattu 4.9.2013]. Saatavissa:

<http://www.autoliitto.fi/?x20043=7129627>

Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo 2005. Persoonaa 2 – Kehityopsykologia. Helsinki: Edita.

Boffard, K., Choong, P., Kluger, Y., Riou, B., Rizoli, S., Rossaint, R. & Warren, B. 2009. The treatment of bleeding is to stop the bleeding! Treatment of trauma-related hemorrhage. Transfusion 2009. Vol. 49. Saatavissa:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=35ad8df7-9704-42c1-b71b-63290643bbe7%40sessionmgr10&hid=19>

Bollig, G., Myklebust, A. & Østringen, K. 2011. Effects of first aid training in the kindergarten – a pilot study. Saatavissa:

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3060136/>

British Red Cross 2013. The beginning of the Red Cross Movement [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: <http://www.redcross.org.uk/About-us/Who-we-are/History-and-origin/Beginning-of-the-Movement>

Cambell, S. 2012. Supporting mandatory first aid training in primary schools. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=122617cc-59aa-4fc8-9e4a-e3268c050812%40sessionmgr14&hid=10>

Cantell, H., Jutila, H., Laiho, H., Lavonen, J., Pekkala, E. & Saari, H. 2010. Pisara – Ympäristö- ja luonnontieto. Helsinki: WSOYpro Oy.

Castrén, M., Korte, H. & Myllyrinne K. 2012a. Ensiapuopas. Ensiapu osana hoitoketjua [viitattu 1.9.2013]. Lääkäriseura Duodecim. Terveyskirjasto.

Saatavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00002&p_teos=spr&p_osio=106&p_selaus=

Castren, M., Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012b. Ensiapuopas. Haavat ja Verenvuodot [viitattu 4.11.2013]. Lääkäriseura Duodecim. Terveyskirjasto. Saatavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00007&p_teos=spr&p_osio=106&p_selaus=

Castren, M., Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012c. Ensiapuopas. Hengityksen, verenkierron ja tajunnan häiriöt [viitattu: 5.11.2013]. Lääkäriseura Duodecim. Saatavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00005

Hätäkeskuslaitos 2012. Hätäkeskuslaitoksen tilastoja tammi-joulukuu 2012 [viitattu 4.9.2013]. Saatavissa:

http://www.112.fi/download/39960_Tilastoja_tammi-joulukuu_2012.pdf?7cb4f3187d6cd088

Hätäkeskuslaitos 2013a. Milloin soitat 112? [viitattu.1.11.2013].

Saatavissa:http://www.112.fi/fi/hatanumero_112/milloin_soitat_112

Hätäkeskuslaitos 2013b. Tiedä sijaintisi. [viitattu: 1.11.2013]

Saatavissa:http://www.112.fi/hatanumero_112/tieda_sijaintisi

Kannas, L., Peltonen, H. & Aira, T. 2009. Kokemuksia ja näkemyksiä terveystiedon opetuksesta yläkouluissa – Terveystiedon kehittämistutkimus osa I. Opetushallitus. Terveystiedon tutkimuskeskus. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/115911_kokemuksia_ja_nakemyksia_terveystiedon_opetuksesta_ylakouluissa.pdf

Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012. Ensiapu. Suomen Punainen Risti. Espoo: Wellprint.

Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia – Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy .

Kujanpää, M. 2003. Mikä 12-vuotiaan mieltä painaa? Tutkimus kuudesluokkalaisten huolenaiheista ja niiden käsittelytavoista. Jyväskylän

yliopisto. Pro Gradu –tutkielma. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10291/G0000221.pdf?sequence=1>

Käypä hoito 2011. Suomalainen lääkäriseura Duodecim. Elvytys [viitattu 4.9.2013]. Saatavissa:

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukses/naytaartikkeli/tunnus/hoi17010?hakusana=elvytys>

Lahden opetusverkko 2013. Harjun koulu [viitattu 4.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.peda.net/veraja/lahti/koulut/harju>

MLL 2013. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Ajattelun ja moraalien kehitys [viitattu 4.9.2013]. Saatavissa:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/12_15-vuotias/ajattelun_ja_moraalin_kehitys/

MTV 2008. Mainostelevisio. Ensiaputaidot pelastaisivat satojen ihmisten hengen [viitattu 11.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/ensiaputaidot-pelastaisivat-satojen-ihmisten-hengen/1966044>

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus.

Powell, K. & Kalina, C. 2009. Cognitive and social constructivism: developing tools for an effective classroom. Education 2009. Vol. 130, Issue 2, 241–250.

Puura, K. 2013. Lapsen normaali psyykkinen kasvu ja kehitys [viitattu 4.9.2013]. Terapia Fennica. Saatavissa:

http://therapiafennica.fi/wiki/index.php?title=Lapsen_normaali_psyykkinen_kasvu_ja_kehitys

Päijät-Hämeen pelastuslaitos 2013. 112-kampanja Jee Jelppii käynnistyy Päijät-Hämeessä [viitattu 11.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.phpela.fi/index.php?mid=74&a=viewItem&itemid=30>

Saarelma, O. 2013. Nilkan nyrjähdys, nilkkanivelen venähdys [viitattu 4.11.2013]. Lääkärikirja Duodecim. Terveyskirjasto. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=spr00007

Salovaara, H. 2004. TieVie – Valtakunnallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutus. Nykyaikaisen oppimistutkimuksen taustaa [viitattu 4.11.2013]. Saatavissa: http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_3/piagetin_kasitys.htm

Sisäasiainministeriö 1997. Arkistoidut uutiset: Sisäasiainministeri Enestamin mielestä suomalaiset osaavat hyvin yleisen hätänumeron 112. Saatavissa: http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/uutisarkisto/1/0/sisaasiainministeri_enestamin_mielesta_suomalaiset_osaavat_hyvin_yleisen_hatanumeron_112

STM 2012. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lasten ja nuorten syrjäytymistä vähennetään yhteistyöllä [viitattu 13.11.2013]. Saatavissa: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1811789>

STM 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö. Syrjäytymistä vähentävän toimenpideohjelman pääteemat [viitattu 4.11.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/syrjaytymisen_ehkaisy/paateemat

Suomen Punainen Risti 2010. Kylkiasennolla turvataan tajuttoman hengitys. Saatavissa: http://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/Tajuton_aikuinen_2010.pdf

Suomen Punainen Risti 2013a. 1880-luku: Hyviä satoja ennen katovuosia [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: <http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/historia/1880-luku>

Suomen Punainen Risti 2013b. Historia [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: <http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/historia>

Suomen Punainen Risti 2013c. Verenvuoto [viitattu 4.11.2013]. Saatavissa: <http://www.punainenristi.fi/ensiapuohjeet/verenvuoto>

The Guardian. 2012. Bolton Wanderers midfielder Fabrice Muamba discharged from hospital [viitattu 29.10.2013]. Saatavissa: <http://www.theguardian.com/football/2012/apr/16/fabrice-muamba-discharged-from-hospital>

THL 2013a. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lasten ja nuorten tapaturmatilastot [viitattu 11.11.2013]. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tilastot/tilastokatsaukset/lasten-ja-nuorten-tapaturmat

THL 2013b. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Syrjäytymisen ehkäisy on aloitettava varhain kaikissa arjen kehitysympäristöissä [viitattu 4.11.2013]. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/uutinen?id=32574

Tilastokeskus 2011. Pienituloisuuden, köyhyyden ja syrjäytymisen mittareista [viitattu 13.11.2013]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/tjt/2009/02/tjt_2009_02_2011-01-26_kat_005_fi.html

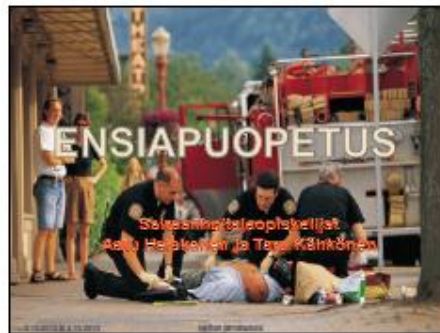
Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi. Helsinki: Gummerus.

Vilkka, H. 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö. Saatavissa: http://vilkka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf

LIITTEET

LIITE 1

Opetuksessa käytetty PowerPoint-esitys

Mitä tehdään?

- HÄTÄILMOITUS
- HAAVAT
- NYRJÄHDYKSET
- VERENVUOTO
- TAJUTON

HARJOITUKSET

Yleinen hätänumero

- Mikä se on?
- Milloin soitat?
- Millä voit soittaa?

Hätäilmoitus

- Soitto 112
- Tiedä sijaintisi
- Kun soitat:
 - Vastaa kysymyksiin
 - Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti
 - Lopeta puhelu vasta, kun saat luvan

Hätäilmoitus

- Kuka tekee ilmoituksen?
 - Ensimmäisenä paikalle tullut henkilö, joka tietää tilanteesta jotain
- Milloin saat lopettaa puhelun?
 - Vasta luvan saatuaasi

Haavat

Haavanhoito

- Tyrehdytä mahdollinen vuoto
- Puhdista haava juoksevilla viileällä vedellä
- Pienen viiltohaavan reunat voi sulkea haavateipillä
- Peitä haava suojasidoksella
- Hakeudu tarvittaessa hoitoon
- Onko jäykkäkouristusrokote voimassa?

-Saatte lehosterokotteen 14-15 vuoden iässä

Nyrjähdykset

- Kun nivel nyrjähtää → verenvuotoa ihonalaiseen kudokseen. Kivun lisäksi nestettä ja turvotusta
- Hoito:

KKK

Kolmen K:n hoito

- Kompressio – puristus
- Kohoasento
- Kylmä

Verenvuoto

Verenvuodon tyrehdyttäminen

- Tyrehdytä verenvuoto painamalla sormin tai kämmenellä suoraan vuotokohtaan. Voit myös pyytää loukkaantunutta painamaan itse vuotokohtaa
- Auta loukkaantunut tarvittaessa istumaan tai makuulle
- Sido vuotokohtaan paineside joko käyttäen sidetarvikkeita tai muita saatavilla olevia välineitä, esimerkiksi huiivia
- Soita hätänumeroon 112, jos arvioit tilanteen sitä vaativan

KIITOS!

Pssst... Täytähän vielä palautteen.

Lähteet

- Häätokeskuslaitos
- Suomen Punainen Risti

LIITE 2

TIEDOKSIANTO

Hei!

Toteutamme toiminnallisen opinnäytetyön Harjun koulussa syksyllä 2013. Tarkoituksenamme on järjestää ensiapuopetusta tuleville 6.-luokkien oppilaille. Opinnäytetyön teemme tästä opetuksesta. Tähtäämme oppilaiden ensiaputaitojen kehittymiseen. Taitojen kehittymisen tutkimiseksi meidän tarvitsee toteuttaa kysely oppilaiden keskuudessa ensiaputaidoista. Kysely tehdään sekä ennen ensiaputunteja että niiden jälkeen, jotta voimme tehdä vertailua taitojen karttumisesta. Koska kyseessä on tutkimus, tarvitsemme teiltä oppilaiden huoltajilta suostumuksen, että lapsi saa osallistua kyselyyn.

Sairaanhoitajaopiskelijat Aatu Heiskanen ja Taru Kähkönen, Lahden ammattikorkeakoulu

Ystävällisesti pyydämme palauttamaan alla olevan lupakyselyn täytettynä ja allekirjoitettuna luokan opettajalle:

Oppilas _____ saa ☐ osallistua tutkimuskyselyyn
(nimi ja luokka)
ensiaputaidoista. ei saa ☐

Huoltajan
allekirjoitus: _____

LIITE 3

Hei, 6. luokkien oppilaat! Järjestämme syksyn aikana teille ensiapuopetusta. Täyttämällä tämän kyselyn saamme hieman tietoa osaamisestanne ja kokemuksistanne ensiapuun liittyen. Ensiapuopetuksen järjestäminen toimii opinnäytetyönämme.

Terveisin, sairaanhoitajaopiskelijat Aatu Heiskanen ja Taru Kähkönen

Merkitse vastausvaihtoehdoti ympyröimällä. Vapaat vastaukset merkitään niille tarkoitetuille viivoille.

1. Osaatko mielestäsi tehdä hätäilmoituksen?

a) Osaan. b) En osaa.

2. Mikä on yleinen hätänumero? _____

3. Oletko koskaan tehnyt hätäilmoitusta?

a) Olen.

b) En ole.

4. Oletko koskaan ollut ensiapua vaativassa tilanteessa (esim. verenvuoro, nyrjähdys, murtuma tai sairauskohtaus)?

a) Olen.

Kerro lyhyt kuvaus tilanteesta ja toiminnastasi tilanteessa:

b) En ole.

LIITE 4

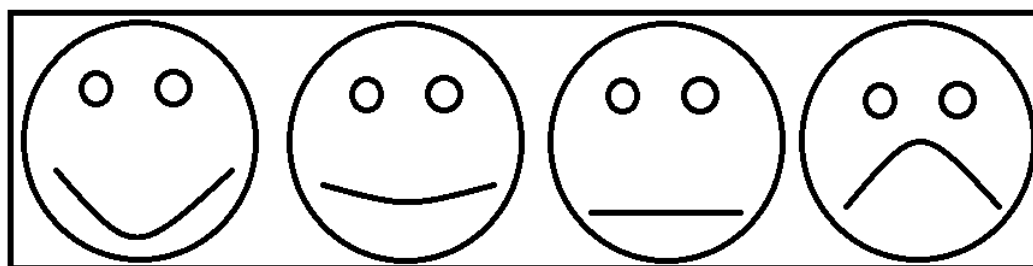
Palautekysely

1. Minkälainen oli pidetty ensiapuopetus?

2. Miten mielestäsi hyödyt ensiaputunneilla saamastasi opista?

3. Mitä opit ensiaputunneilla?

KOKONAISARVOSANASI TUNNEISTA (ympyröi mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto):

KIITOS!

T: Aatu ja Taru

LIITE 5

TUNTISUUNNITELMA: Ea-tunnit Harjun peruskoulun 6.-luokkalaisille

Tuntien teemat:

- esittely ja johdatus aiheeseen
- hätäilmoitus
- haavat ja verenvuodot
- tajuttoman auttaminen ja kylkiasento

Tunteja on kummallekin luokkaryhmälle 3x45 min. Opetuksen välissä on pidennetty välitunti, mihin sisältyy myös ruokailu.

1. Esittely ja johdatus (10 min)

Aloitamme tuntimme esittelemällä itsemme ja kertomalla millä asialla olemme. Kerromme lyhyesti mitä seuraavat kolme oppituntia tulevat pitämään sisällään.

2. Hätäilmoitus (15 min)

Diaesityksemme alkaa tästä aiheesta. Käydään hätäilmoituksen teko läpi teoriassa yksityiskohtaisesti ja sen jälkeen harjoitellen. Opetetaan missä tapauksissa hätänumeroon soitetaan.

3. Haavat ja verenvuodot (15 min)

Käydään läpi perusteet haavanhoidosta yleisesti. Luennoiden ja oppilaita aktivoiden käydään aihealueen teoria lävitse. Verenvuodon tyrehdyttämisestä tulee oma käytännön harjoitus, missä oppilaat pääsevät harjoittelemaan painesiteen laittamista ranteeseen.

4. Tajuttoman auttaminen ja kylkiasento (20 min)

Tästäkin aihealueesta käydään ensin teoriaosuus. Teoriaosuuteen liittyy myös näytelmä, missä toinen meistä menettää tajuntansa ja luhistuu lattialle. Näytelmällä elävöitetään opetusta.

Kaikki teemat ja käsiteltävät aihealueet sisältävät teoriaopetuksen lisäksi aktiivista vuoropuhelua oppilaiden kanssa. Annamme oppilaille sijaa esittää mieleen tulevia kysymyksiä ja opettaessamme pyydämme oppilaita kertomaan aiheeseen liittyvistä omista kokemuksistaan. Aktivoivia kysymyksiä pyrimme esittämään muutenkin.

Teoriaosuudet käymme siis erillään käytännön harjoitteista pois lukien hätäilmoitus-teeman.

5. Käytännön harjoitteet (40 min)

Oppilaat harjoittelevat pienryhmissä paine- ja tukisiteen tekemistä. Kylkiasennon harjoittelua yhdessä.